

A rendektől a rendfenntartásig: a választójog és a parlamentek története dióhéjban

A magyar Országgyűlés képviselőházi elnökeinek arcképcsarnoka c. kiadványban megjelent tanulmány elsőként a közvetett és a közvetlen demokrácia létjogosultságát tisztázza, rámutatva arra is, hogy a közvetlen demokrácia miért csak kivételes eszköz, és magunk helyett miért választunk világszerte képviselőket, akár helyi, akár országos, akár európai uniós szinten. A választójog történetét bemutató rész azt vázolja fel, hogy milyen út vezetett a kevesek kiváltságaként szolgáló választójogtól az általános választójogig, rávilágítva egyúttal, hogy a választásra jogosultak körére vonatkozó jogi szabályozás napjainkban sem jutott nyugvópontra, és időről időre felmerülnek módosítási igények (mint pl. a külföldi állampolgárok bevonása a politikai közösségbe vagy a választójogosultság életkori határának csökkentése). A választójog alapelveinek bemutatása során az írás arra is kitér, hogy bár a világ demokráciáinak nagy többségében a választópolgár szabadon dönthet arról, hogy gyakorolja-e a választójogát, van néhány állam (közéjük sorolható Ausztrália és Luxemburg is), ahol – egyfajta állampolgári kötelezettségként – kötelező a választási részvétel.

A parlamentek ezer évének rövid áttekintését követően a házelnöki tisztség kerül elemzésre, kiemelve, hogy a parlamentek elnökeit (két kamarás parlamentek esetén az egyes kamarák elnökeit) világszerte az államszervezet legmagasabb szintű hivatalnokai között tartjuk számon. Ami a házelnöki funkciót illeti, természetesen országonként különbözik, hogy a parlamenti elnökök milyen feladat- és hatáskörrel rendelkeznek, ráadásul két kamarás parlamentek esetén a két ház elnöke eltérő jogosítványokkal bírhat. A házelnöki feladatok egy része a parlamenti munkához kapcsolódik, azonban – amint a példákban is kiderül – a házelnökök olyan feladatokat is ellátnak, amelyek túlmutatnak a parlamenti munka „menedzselésén”.

A tanulmány hangsúlyozza, hogy a parlamenti elnöki intézmény jelentősége és karaktere nemcsak a közjogi szabályozástól függ, hanem az alkotmányos tradíciók és a politikai kultúra is meghatározó ebből a szempontból. A politikatudományi vizsgálódások alapján a parlamenti (alsóházi) elnököknek – a részükre biztosított hatáskörök, valamint a politikai semlegességük/pártos elkötelezettségük alapján – hozzávetőlegesen négy típusát lehet elkülöníteni – úgy mint a semleges elnöki modell, a házelnöki modell, a jelentéktelen pártpolitikai pozíció modell és a pártnyereség modell.